

Forvaltningsplan

Stevns Klint

2023-2026

Forvaltningsplanen er det overordnede styringsredskab for samarbejdet omkring Stevns Klint som UNESCO Verdensarv. Med denne plan vil vi sikre, at fremtidige generationer kan opleve Stevns Klint som verdensarv samtidig med, at verdensarven kommer lokalsamfundet til gode.

INDHOLD

	FORORD	3
1.	INTRODUKTION OG LÆSEVEJLEDNING	4
1.1	Baggrund og begreber	
1.2	Kort om processen	
2.	OM STEVNS KLINT	6
2.1	Lovgivning og udpegninger	
2.2	Organisering	
2.2.1	De tre ansvarlige partier	
2.2.2	Sekretariatsbetjening og strategisk arbejde	
2.2.3	Rådgivningsstruktur	
2.3	Financiering	
3	STATUS	12
4.	STEVNS KLINT FREM MOD 2026	14
4.1	Vision og bærende principper	
4.2	Indsatsområder	
4.2.1	Verdensarvens tilstand og værdier	
4.2.2	Samarbejde og medejerskab	
4.2.3	Bæredygtig udvikling	
4.2.4	Kendskab til verdensarven	
5.	EVALUERING OG MONITERING	20
6.	KILDER OG OVERBLIK OVER DIALOGPROCESSEN	21

FORORD

Stevns Klint blev optaget på UNESCO's liste over verdensarv i 2014. Optagelse på den prestigefulde liste er en stor forpligtelse og giver samtidig et væld af muligheder.

Vores ambitioner for arbejdet med Stevns Klint som UNESCO verdensarv er store. Men vi SKAL også være ambitiøse, for det at være hjemsted for verdensarv er ikke alene et stort ansvar, men også en stor mulighed.

På de følgende sider præsenterer vi den nye forvaltningsplan, som skal gælde for perioden 2023-2026. Forvaltningsplanen er ikke bare et krav fra UNESCO. Den er også vores centrale redskab til at løfte opgaverne i det samarbejde, som er fundamentet for vores måde at arbejde med verdensarv her ved Stevns Klint. Med forvaltningsplanen i hånden sætter vi rammerne for samarbejdet, så vi kan sikre, at vi lever op til UNESCO's krav og samtidig gør en positiv forskel for miljø og samfund omkring Stevns Klint. Helt i verdenskonventionens ånd.

Siden Stevns Klint blev optaget på UNESCO's liste over verdensarv, har vi gjort os umage for at løfte opgaven. I 2022 åbnede Stevns Klint Experience med flotte anmeldelser, og vi har nu et smukt hus, som både formidler verdensarven og danner ramme om et væld af aktiviteter. Vi har haft fokus på at styrke samarbejdet. Vi har etableret en ny rådgivningsstruktur med Verdensarvsråd og referencegrupper, og vi har etableret Verdensarvskontoret som et koordinerende og igangsættende sekretariat for arbejdet. Tilsammen betyder det, at turister, lokale, politikere og erhvervsliv har fået et sted at gå hen, hvis man vil vide mere om og engagere sig i verdensarven.

Forvaltningsplanen er blevet til i en samskabende proces mellem politikere, myndigheder, erhvervsaktører, geologer, lokale foreninger og lokale borgere. Vi vil gerne sige stor tak for alle bidragene og det store engagement.

Vores mål er, at vi med denne forvaltningsplan har fået en plan, der er nem at bruge i praksis, og som alle interessenter kan se sig selv i. Vi håber, at det er lykkedes.

Henning Urban Dam Nielsen

Borgmester og Formand for Verdensarvsrådet

1. INTRODUKTION OG LÆSEVEJLEDNING

Stevns Klint er UNESCO verdensarv og skal bevares til kommende generationer.

Her ved Stevns Klint skal alle kunne forundres over den katastrofe, der udslettede dinosaurerne og satte scenen for det liv, vi kender på Jorden i dag. Og i fremtiden.

Forvaltningsplanen skal læses som et dokument, der skaber retning og giver de bedste rammer for handling. Den er disponeret, så vi starter med et overblik over UNESCO-udpegningen samt de forvaltningsmæssige og økonomiske rammer. Efter en kort status på verdensarvens tilstand følger vision, bærende principper, indsatsområder med tilhørende målsætninger efterfulgt af en beskrivelse af, hvordan arbejdet monitoreres.

1.1 Baggrund og begreber

Forvaltningsplanen er en obligatorisk del af at være UNESCO verdensarv. Planen er det overordnede styringsredskab for arbejdet med verdenarven og skal vise, hvordan vi følger krav, retningslinjer og politikker fra UNESCO. Planen er også en forsikring over for Slots- og Kulturstyrelsen, som har det nationale ansvar for verdensarv i Danmark, og skal sikre, at der findes en effektiv og opdateret forvaltning af verdensarven.

Det er Stevns Kommune, der har ansvaret for forvaltningsplanen for Stevns Klint. Men for at sikre medejerskab, er opgaven lagt ud til Verdensarvsrådet, som rummer repræsentanter for nøgleaktører omkring Stevns Klint. Arbejdet med at udvikle, implementere og evaluere forvaltningsplanen er derfor forankret her.

Den tidligere forvaltningsplan blev udarbejdet for perioden 2017-2020, men blev efter aftale med Slots- og Kulturstyrelsen forlænget frem til 2023, så den nye organisation kunne komme på plads, før en ny plan blev

udarbejdet. Forvaltningsplanen for 2023-2026 afløser dermed "Forvaltningsplan Stevns Klint 2017-2020".

Den nye plans målsætninger og indsatser tager naturligt afsæt i den forrige forvaltningsplan. Den nye plan bygger også oven på aktiviteter, udvikling og udfordringer fra perioden 2017-2022 og peger på vigtige emner, som forvaltningen af Stevns Klint skal adressere i den kommende forvaltningsperiode.

Som en del af forvaltningsplanen udarbejdes en handlingsplan, der præciserer kommunens, museets og Verdensarvskontorets handlinger i dialog med øvrige relevante aktører. Handlingsplanen opdateres årligt.

1.2 Kort om processen

Verdensarvsrådet er opdragsgiver for processen med at udarbejde planen. Vores ambition har været at udarbejde en plan, der lever op til alle krav og som samtidig er let at bruge. Men vores ambition har også været at inddrage bredt i hele processen. Det gør vi, fordi vi er overbeviste om, at det netop er gennem et bredt samarbejde og medejerskab, at vi skaber de bedste rammer for at indfri de store ambitioner omkring verdensarven. Involvering har derfor været omdrejningspunktet, og det er sket gennem følgende aktiviteter:

- Planen er kvalificeret med bidrag fra interessenter på møder og workshops med den lokale referencegruppe, den geologiske referencegruppe og turismeaktørerne.
- Den bredere lokalbefolkning, foreninger og virksomheder er blevet involveret på et dialogmøde, hvor de

første konklusioner og udkast til forvaltningsplanen blev præsenteret i et workshopformat med bred mulighed for at drøfte og give input til de nødvendige indsatser.

- Planens hovedpunkter er blevet drøftet og kvalificeret på et fælles udvalgsmøde med Stevns Kommunes udvalg for hhv. Plan, Miljø & Teknik samt Arbejdsmarked, Erhverv, Kultur & Turisme.
- Verdensarvsrådet har godkendt forvaltningsplanen før den endelige politiske godkendelse.

CENTRALE BEGREBER

UNESCO: FN's organisation for uddannelse, videnskab, kultur og kommunikation, herunder verdensarvskonventionen.

Verdensarvskonventionen: Den aftale næsten alle verdens lande har indgået om at beskytte natur og kultursteder med enestående og uerstattelig værdi.

Verdensarvslisten: Liste over steder, som er af enestående og universel værdi for hele menneskeheden og som er omfattet af verdensarvskonventionen.

Forvaltningsplan: Den formelle ramme om arbejdet med beskyttelse, formidling og udvikling af et verdensarvsområde. Forvaltningsplanen skal forholde sig til:

- **Verdensarvsområdet/det udpegede område:** Det område, der er optaget på verdensarvslisten.
- **Buffer-zone:** Et formelt udpeget område, der omkranser det udpegede område og støtter beskyttelsen af dette.
- **Den større kontekst:** Dækker øvrige forhold, der ikke er direkte knyttet til verdensarven, men som har betydning for denne. Det gælder det generelle landskab, natur og byggede miljø samt andre elementer såsom infrastruktur og visuelle sammenhænge i og omkring det udpegede område. Den større kontekst omfatter også de immaterielle dimensioner som f.eks. sociale, kulturelle og økonomiske.

2. OM STEVNS KLINT

Stevns Klint blev optaget på UNESCO's liste over verdensarv i 2014, fordi den er det bedste sted at se sporene fra den masseuddøen, der ramte Jorden for 66 millioner år siden, da en asteroide ramte Jorden.

Stevns Klint viser et enestående eksempel på en hovedperiode i livets og Jordens historie og er optaget efter verdensarvens kriterie viii.

Selvom asteroiden slog ned på den anden side af Jorden, så ses sporene fra nedslaget mellem klintens tykke lag af kridt og kalk. Et ganske tyndt lerlag, kaldet Fiskeler, indeholder spor af asteroiden og de jordlag, som blev slynget op i atmosfæren som pulveriseret rødglødende jord og klipper.

Vi har en særlig forpligtelse til at bevare de fysiske udtryk, der viser den historie, der har gjort klinten til ver-

densarv. Det helt centrale er her den komplette geologiske lagserie, dvs. lagene fra tiden før, under og efter den store katastrofe, herunder fossilerne og fiskeleret.

Det er vigtigt, at lagene kan ses i hele det udpegede område, fordi det gør det muligt at se de rumlige variationer. For at klintens lag fremstår friske er det væsentligt, at havets bølger får mulighed for at slå op mod klinten. Vi skal derfor være særligt opmærksomme på, at denne proces foregår uhindret.

Udover disse værdier rummer det udpegede område og buffer-zonen også en række associerede værdier. Det gælder særligt den levende natur og de kulturhistori-

VERDEN SARVSOMRÅDETS GEOGRAFISKE AFGRÆNSNING

- Den til enhver tid eksisterende klint på den 15,5 km lange strækning fra Rødvig og næsten op til Bøgeskov Havn. Et mindre stykke på 157 m omkring fabriksområdet ved Sigerslev Kridtbrud er undtaget.
- En sydvendt klintprofil på den nordøstlige del af Boesdal Kalkbrud.
- Holtug Kridtbrud.
- Gangene i Stevnsfort.
- Et areal på havbunden foran Stevnsfort.

ske spor, som bl.a. rummer flere militære anlæg fra Den Kolde Krig, en middelalderkirke, to fyr og flere kalkbrud. Selv om disse ikke er grundlag for optagelse på verdensarvslisten, så har vi stadig en særlig forpligtelse til også at værne om disse, som en del af den fælles natur- og kulturarv.

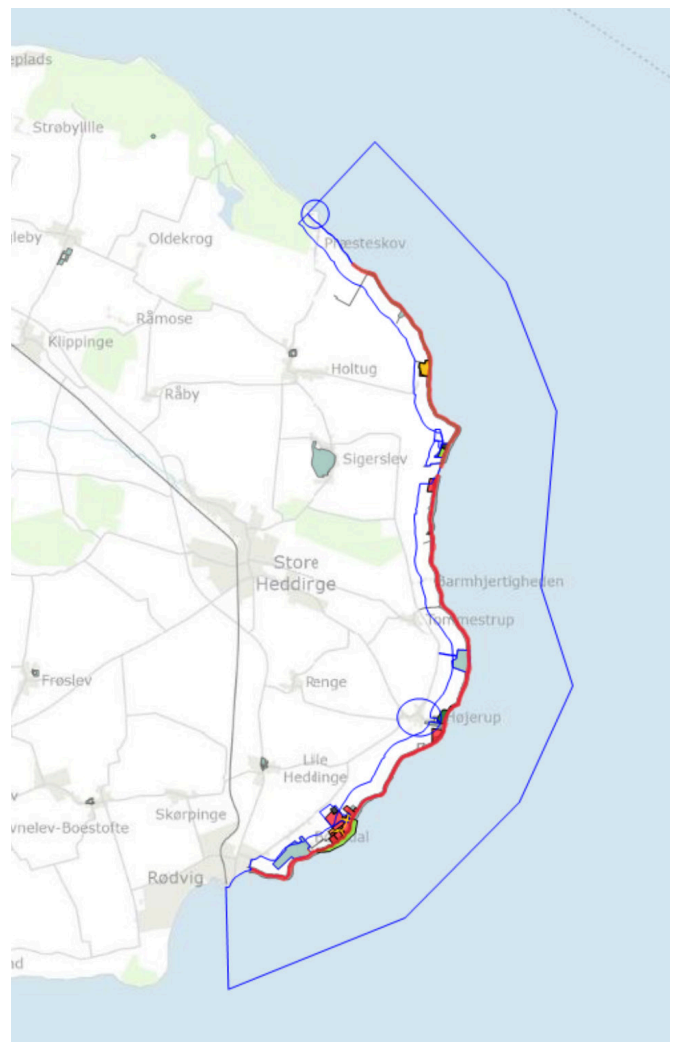
2.1 LOVGIVNING OG UDPEGNINGER

Verdensarvskonventionen er ikke i sig selv et juridisk lovgrundlag. Den juridiske beskyttelse af Stevns Klint er forankret i forskellige nationale lovgivninger, som udgør det nødvendige sikkerhedsnet. Stevns Klint er således, som beskrevet i Stevns Kommuneplan, beskyttet gennem Planloven som national bevaringsinteresse både på grund af verdensarven, men også fordi den er beliggende inden for kystnærhedszonen og fordi den er udpeget som et værdifuldt geologisk område og som et bevaringsværdigt landskab. Klinten er desuden beskyttet gennem Naturbeskyttelsesloven, fordi den ligger inden for strandbeskyttelseslinjen og gennem den fredning, der blev gennemført i 2022. Særligt værdifulde fossiler er danekræ og beskyttet af museumsloven.

Herudover er der en række udpegninger, som ikke er lovfæstede, men som alene understreger et steds signifikans. Selvom udpegningerne ikke er omfattet af lovfæstet beskyttelse, fordrer de, at der tages hensyn til dem i arbejdet og ved planlægning af aktiviteter.

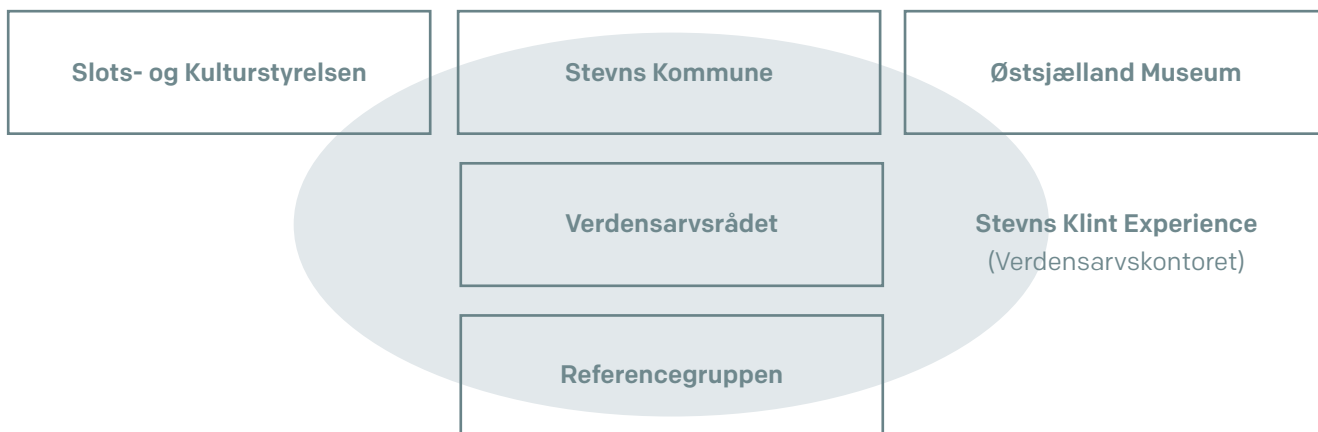
Buffer-zonen er udformet så grænsen mod land følger strandbeskyttelseslinjen og på havsiden følger grænsen for området udpeget som Natura 2000.

Forvaltningsplanen er ikke i sig selv et juridisk bindende dokument, men er forpligtende for kommunalbestyrel-

Den røde linje viser det udpegede område, der omfatter selve klinteprofilen (fra vandkanten til klintens øverste kant) Holtug Kridtbrud, gangene i Stevnsfort, et mindre havområde foran Stevnsfort samt en profilvæg i Boesdal Kalkbrud. Den blå linje viser buffer-zonen, som strækker sig 300 m ind i landet fra klintens øvre kant, og 2 km ud i Østersøen fra vandkanten.

DEN OVERORDNEDE FORMELLE STRUKTUR

sen, fordi den er indarbejdet i kommuneplanen, som er omfattet af planloven. Et samlet overblik over de lovgivningsmæssige rammer kan ses i kapitel 6.

2.2 ORGANISERING

Vi anser medejerskab og bredt samarbejde som helt centralt for arbejdet med at bevare og udvikle Stevns Klint som verdensarvsområde. Derfor bliver mange parter og interessenter involveret. Det sker igennem en formel struktur med tre ansvarlige parter, et verdensarvsråd, tre referencegrupper, og øvrige rådgivende fora suppleret med strategiske samarbejder omkring Stevns Klint Experience. Den daglige sekretariatsbetjening samt koordinering og inddragelse sker i Verdensarvskontoret.

2.2.1 De tre ansvarlige parter

Slots- og Kulturstyrelsen, Stevns Kommune og Østsjællands Museum er gennem verdensarvsansøgningen formelt forpligtet og ansvarlig for forvaltningen af Stevns Klint som UNESCO verdensarv.

- **Slots- og Kulturstyrelsen** har ansvar for verdensarvsarbejdet i Danmark. De agerer øverste myndighed og har funktion som såkaldt National Focal Point over for UNESCO. Slots- og Kulturstyrelsens primære ansvarsområder er overordnet identifikation, beskyttelse, formidling og bevaring af de danske verdensarvssteder.
- **Stevns Kommune** har det overordnede ansvar for Stevns Klint som verdensarv. Stevns Kommune varetager det forvaltningsmæssige ansvar gennem kommunal forvaltning og bidrag til økonomisk drift af bl.a. Verdensarvskontoret og Østsjællands Muse-

um. Kommunen ejer arealer og bygninger langs klinten, herunder Stevns Naturcenter, Stevnsfortet, Boesdal og områder omkring Stevns Fyr. Stevns Kommune har ansvaret for forvaltningsplanen, men har forankret arbejdet i en rådgivende forvaltningsgruppe kaldet Verdensarvsrådet.

- **Østsjællands Museum** har jf. museumsloven ansvar for indsamling, formidling, forskning, registrering og bevaring i områdets geologi og kulturhistorie. Museet er forpligtet til arbejdet med verdensarv gennem ansøgningen og gennem aftale med Stevns Kommune. Museet har jf. fredningen ansvar for tilladelser til indsamling af fossiler og prøver fra Stevns Klint. Museet formidler verdensarven gennem museets udstillinger og ture langs klinten. Derudover bidrager de til udstillingen på Stevns Klint Experience.

2.2.2 Sekretariatsbetjening og strategisk arbejde

Centrale elementer af det strategiske og løbende arbejde med at forvalte, formidle og udvikle Stevns Klint udføres af tre enheder, der alle er etableret efter udpegningen:

- **Fonden Stevns Klint Besøgscenter:** Etableret som led i opførelsen af det nye oplevelsescenter Stevns Klint Experience. Fonden ejer Stevns Klint Experience og har som formål at støtte og sikre den fremtidige udvikling og formidling af verdensarven, herunder at virke som portal til Stevns Klint.
- **Stevns Klint Experience ApS:** Organisationen bag det nye oplevelsescenter, Stevns Klint Experience, der

åbnede i oktober 2022 med formidling af historien, der gjorde Stevns Klint til verdensarv. Er desuden hjemsted for Verdensarvskontoret.

- **Verdensarvskontoret:** Verdensarvskontoret er finansieret af Stevns Kommune gennem kontrakt med Stevns Klint Experience ApS. Kontoret er sekretariat for forvaltningsplan og rådgivningsstruktur (se nedenfor). Har ansvar for at skabe dialog, koordinere og samarbejde omkring udviklingen af verdensarven og varetager den obligatoriske kommunikation, monitorering og afrapportering til UNESCO.

2.2.3 Rådgivningsstruktur

Rådgivningsstrukturen er etableret for at styrke medejerskabet og samarbejdet om forvaltning og udvikling af verdensarven. Rådgivningsstrukturen omfatter Verdensarvsrådet, fire referencegrupper og suppleres med flere formelle og uformelle fora:

- **Verdensarvsrådet:** Det overordnede strategiske og koordinerende samarbejdsorgan for det samlede verdensarvsarbejde. Rådets enkelte medlemmer rådgiver kommunen, Verdensarvskontoret og hinanden inden for områder, hvor de besidder særlig viden og ekspertise. Gruppen deltager i udarbejdelse af forvaltningsplanen og evaluerer opfyldelse af planens målsætninger. Gruppens medlemmer udgøres af repræsentanter for relevante forvaltningsmyndigheder, primære aktører inden for forskning og formidling samt lodsejere og besøgssteder knyttet til verdensarvsområdet: Stevns Kommune, Slots- og Kulturstyrelsen, Østsjælland Museum, Stevns Klint Experience, Lodsejerforeningen Stevns

Klint Trampesti, Naturstyrelsen, Gjorslev Gods og Selskabet Højeruplund.

- **Referencegrupper:** For at sikre dialog og medindflydelse for mange med særlig viden og interesse om verdensarven findes tre referencegrupper. Grupperne kan give input til Verdensarvsrådet og Verdensarvskontoret i forbindelse med udarbejdelse, revision og evaluering af forvaltningsplanen og verdensarvsområdets tilstand. De tre referencegrupper er:
 - **Den lokale referencegruppe:** Bidrager med idéer og perspektiver på tiltag og øvrig udvikling i og omkring verdensarvsområdet samt understøtter bred forankring i lokalsamfundet. Mødes to gange årligt. Gruppens sammensætning tilpasses gældende lokale interesser og tilbydes som udgangspunkt til alle interesserede i verdensarv.
 - **Den geologiske referencegruppe:** Bidrager med idéer og perspektiver på tiltag i forhold til geologisk bevaring, forskning og undervisning samt understøtter bred forankring i nationale og internationale forskningsmiljøer. Mødes to gange årligt. Gruppens sammensætning tilpasses aktuelle forskningsinteresser, men tilbydes som minimum repræsentanter fra danske forskningsinstitutioner med aktiv geologisk forskning og/eller undervisning ved Stevns Klint.
 - **Naturgruppen:** Bidrager med idéer og perspektiver på tiltag i forhold til natur i og omkring verdensarvsområdet samt drager nytte af lokale kompetencer

og understøtter bred forankring i lokalsamfundet. Mødes to gange årligt. Gruppens sammensætning begrundes for hvert medlem og tilpasses, så den afspejler lokale naturinteresser. Gruppen er under etablering.

- **Lodsejergruppe:** Består af repræsentanter af lods-ejerne langs Stevns Klint. Bidrager med ideer og perspektiver på tiltag og øvrig udvikling i og omkring verdensarvsområdet. Gruppen afløser arbejdsgruppen med Stevns Kommune og Verdensarvskontoret. Mødes to gange årligt. Gruppen er under etablering.”

Udover den formelle struktur bliver turismeaktører og andre aktører også involveret som del af samarbejdet. Det sker i form af:

- **Turismegruppen:** Denne gruppe er nedsat i regi af Stevns Kommune og bruges til at rådgive og drøfte turismeerhvervsmæssige forhold knyttet til hele Stevns på øverste ledelsesniveau. Turismegruppen er således ikke en formel referencegruppe for verdensarven. Men gennem tæt samarbejde sikres det, at turisme er tænkt ind, og gruppen bruges til at løfte den del af forvaltningsplanen, som handler om turismeudvikling inden for hele kommunen. Gruppen udgøres af: Stevns Kommune, Visit Sydsjælland-Møn, Stevns Erhvervsråd, Stevns Turistforening, Østsjællands Museum, Stevns Klint Experience og Verdensarvskontoret.
- **Stevns Klint Partnere:** Et handlingsnetværk, hvor mere end 100 foreninger, virksomheder og orga-

nisationer arbejder for en bæredygtig udvikling af Stevns med afsæt i verdenarven og UNESCO's værdier. Netværket drives af Verdensarvskontoret i samarbejde med Stevns Erhvervsråd og inddrages i forvaltningsarbejdet efter behov.

- **Andre interessenter:** Der afholdes regelmæssige og formaliserede møder i samarbejdsgrupper, dels om udvikling af formidling i Højeruplund med deltagelse af Selskabet Højeruplund, Stevns Kommune og Verdensarvskontoret, og dels omkring forvaltning sammen med Stevns Klint Trampesti i en gruppe med deltagelse af Foreningen Stevns Klint Trampesti, Stevns Kommune og Verdensarvskontoret.

2.3 Finansiering

Forvaltningen og driften af Stevns Klint som verdensarv bliver primært finansieret af Stevns Kommune. Stevns Kommunes bidrag dækker:

- drift af Verdensarvskontoret gennem kontrakt med Stevns Klint Experience
- støtte til driften af Østsjællands Museum
- pleje og vedligeholdelse, Boesdal og Stevns Fyr
- naturpleje, Stevns Klint
- helårsåbent på toiletter langs klinten
- drift af Stevns Naturcenter
- drift og pleje af Stevns Klint Trampesti
- drift af skiltning (skiltemarkører og lign.)

Stevns Klint Experience og Østsjællands Museum løfter herudover en række opgaver, der understøtter drift og udvikling af forskning, forvaltning og formidling af verdensarven.

KERNEFORTÆLLING FOR STEVNS KLINT: LUCKY TO BE HERE

Her er der særlig grund til at føle sig heldig. Når du står foran Stevns Klint, kigger du ikke kun på en 41 meter høj, hvid væg af kridt og kalk. Du kigger også på et vidnesbyrd uden lige om voldsomme, verdensændrende begivenheder, der foregik for længe siden, men som stadig er væsentlige i dag. For dig og for os alle sammen.

Klinten rummer nemlig en stærk påmindelse om, hvor HELDIG du er. At du kan stå lige her, lige nu. For det kunne nemt være gået anderledes – hvilket det faktisk gjorde for en stor del af livet på Jorden, da den blev ramt af en asteroide for ca. 66 millioner år siden. At kalde det for voldsomt er en underdrivelse: Det var en fuldtræffer med en energiudladning svarende til mange millioner store atombomber. **Og herude på Stevns Klint står du lige midt i en TIDSLOMME, som lader dig rejse tilbage.**

Klinten er nemlig bygget op af lag fra tiden, hvor dinosaurerne og mere end halvdelen af Jordens dyrearter blev udslettet. Ingen steder i verden ser du det bedre end her, og derfor har UNESCO udpeget Stevns Klint som VERDENSARV.

Klinten er det bedste sted at se, høre og mærke historien om, hvordan livet på Jorden næsten gik ud for 66 millioner år siden – men også hvordan livet gik videre, blomstrede og udviklede sig til det liv, vi kender i dag. For ellers stod du her jo ikke.

Og nu har du chancen for at stå her. Stevns Klint er nemlig altid klar til at tage imod dig til en spadseretur langs trampestierne eller på de mange udsigtspunkter, derude hvor himlen er høj, havet tager øjnene med på uendelige rejser, og klintens dramatiske historier giver dig et særligt rum til fordybelse. **Et SÆRLIGT STED, hvor du kan kigge BÅDE TILBAGE I TIDEN OG FREM. Et særligt sted at føle sig heldig.**

Men Stevns Klint er mere end verdensarv. Den er også levebrød og hverdag. Stevnsboerne har gennem gene-

rationer boet, arbejdet og levet med klinten, på gårde, ved fyret, på havet og i den gamle kirke, der nu hænger på den yderste klintekant. Og spredt rundt på hele Stevns kan du se huse, gårde og kirker bygget i kridtsten savet ud af klinten.

Stevns Klints nyere historie er dog også alt andet end hverdag: Dybt i klinten finder du Danmarks eneste klippefort, Stevnsfortet. For kort tid siden var det en del af Danmarks og NATO's frontlinje under Den Kolde Krig, hvor en global atomkrig truede. Denne gang undgik livet på Jorden med nød og næppe **MASSEUDSLETTElse**. I dag er Stevnsfortet et gribende monument over en højdramatisk epoke.

Både klinten og fortet minder os om, hvor heldige vi er, hvor SKRØBELIG VERDEN kan være, og hvor vigtigt det er, at vi tager hånd om den og om hinanden. Og det er netop essensen af verdensarv: At vi må STÅ SAMMEN om at tage vare på det, der har værdi for os som mennesker.

Netop derfor står vi sammen om Stevns Klint på tværs af virksomheder, offentlige institutioner og lokale ildsjæle for at bevare og udvikle klinten og hele lokalområdet på en god måde. Sammen om at udbrede bevidstheden om, hvorfor Stevns Klint har en særlig værdi, og hvorfor UNESCO verdensarv binder os sammen. Til glæde for os, der bor her, os der arbejder her, alle, der besøger området, og vigtigst af alt: for de generationer, som skal arve det hele efter os.

Det er et stort ANSVAR, vi løfter i et stort FÆLLES-SKAB, og som du her er inviteret til at være en del af. Også derfor er det noget helt særligt at stå ved Stevns Klint. Også derfor er her en særlig grund til at føle sig heldig.

3. STATUS

Forvaltningsplanen er skabt på baggrund af evalueringer af arbejdet siden 2014, hvor klinten blev verdensarv. I den periode har der været en stor udvikling, og vi har samlet mange værdifulde erfaringer.

Verdensarvsområdet er fortsat god. Der er ikke sket nævneværdige ændringer i bevaringstilstanden i den forgangne forvaltningsperiode. Der er fortsat fokus på uautoriseret indsamling af fiskeler, på tilvoksning, på invasive arter og på klimaforandringerne påvirkning af klinten og buffer-zonen.

Herudover er der skabt en lang række resultater:

- Løft af formidling og læring af Stevns Klint som verdensarv gennem etablering af oplevelsescenteret *Stevns Klint Experience*, et anmelderost oplevelsescenter, som åbnede i 2022.
- Udvikling af *Den Kulturelle Rygsæk* – et lokalt skoleforløb om kultur- og naturhistorien på Stevns målrettet børn og unge i Stevns Kommune.
- Udarbejdelse af *Udviklingsplan Destination Stevns Klint* og udviklingsprojektet Verdensarv som løftestang. Til sammen har de skabt overblik over den ønskede udvikling og sikret finansiering til en række indsats fra flere forskellige fonde. Og arbejdet fortsætter.
- Etablering af ny rådgivningsstruktur for at styrke medejerskab og samarbejde om verdensarven – nationalt og lokalt.
- Etablering af *Verdensarvskontoret* som det primære koordinerende organ for samarbejdet om en bæredygtig udvikling i balance med lokale interesser.

- Bæredygtig udvikling af turismen, som vækstede mere end forventet grundet Covid 19-pandemiens ændrede rejsemønstre og interesse for naturbase-rede oplevelser og attraktioner.
- Sikring af konstruktiv dialog om og bæredygtig implementering af lovgivning og regulativer.
- Fredning af Stevns Klint.
- Fortsat udvikling af *Stevns Klint Partnere* – et aktivt handlefællesskab mellem mere end 100 virksomheder, foreninger og organisationer, der samarbejder om en bæredygtig udvikling af Stevns.
- Monitoring og løbende optimering af måden, hvorpå vi holder øje med udviklingen af området.

Det tætte samarbejde mellem de mange aktører og den nye organisering har skabt en god ramme for arbejdet med Stevns Klint som verdensarv. En ramme, der giver mulighed for processer og beslutninger, der inddrager formelle og uformelle interessenter og strategiske organer på tværs af den offentlige og private sektor.

Der er stor opbakning fra kommunen og fra diverse fonde, hvilket skaber grundlag for nye indsats. Endvidere er samarbejdet med både turismeerhverv og destinationsudviklingsselskabet godt, og der er positiv turismeudvikling og stor opmærksomhed omkring områdets bæreevne.

Processen omkring udarbejdelsen af planen har vist, at der fortsat er stor interesse for at indgå i arbejdet med verdensarven og mange har været med til både at pege på det, der virker, og de udfordringer, der skal arbejdes på at løse. De største udfordringer, der bliver peget på,

omfatter processen omkring fredningen af Stevns Klint og de afledte effekter af det store antal turister under pandemien og en heraf affødt bekymring for et for højt turismepres, uhensigtsmæssig parkering og færdsel, overnatning og anden adfærd samt etablering af anlæg til vedvarende energi. Herudover bliver der peget på de mange muligheder, der fortsat findes for formidling af områdets mange historier, for inddragelse af børn og unge, ambassadører og frivillige.

4. STEVNS KLINT FREM MOD 2026

Stevns Klint er et velbevaret verdensarvsområde, som forvaltes og udvikles på et bæredygtigt grundlag i respekt for både de naturskabte og kulturelle værdier til glæde for nuværende og kommende generationer.

Forvaltningsplanen for perioden 2017-2020 har samlet set fungeret godt og skabt mange positive resultater. Det giver et stærkt afsæt for at tage næste skridt for Stevns Klint som verdensarvsområde.

Med udpeging som UNESCO verdensarv har vi en særlig mulighed for ikke alene at værne om og formidle klinten, men også for at arbejde med UNESCO's værdier i en lokal sammenhæng. Særligt UNESCO's formål om fred samt verdensarvskonventionens mål om at beskytte, bevare, præsentere og ikke mindst for at give verdensarven en funktion i lokalsamfundets liv (artikel 5). Som en del af denne ramme, er FN's Verdensmål et stærkt redskab.

Planstrategien for Stevns Kommune er også forankret i FN's Verdensmål. Det betyder, at der herigennem bliver arbejdet med en række områder, som bidrager til at efterleve UNESCO's forpligtelser for forvaltningen. I kommunens planstrategi har man prioriteret fem temaer:

- fællesskab og deltagelse
- et godt sted at bo
- natur- og kulturlandskaber
- udsyn og innovation
- bæredygtig fremtid.

I arbejdet med verdensarv samarbejder vi om alle verdensmålene. Vi har valgt at have særligt fokus på:

- **8.9** Inden 2030 skal der udformes og gennemføres politikker, der fremmer bæredygtig turisme, som skaber arbejdspladser og fremmer lokal kultur og produkter
- **11.4** At styrke indsatsen for at beskytte og bevare verdens kultur- og naturarv
- **16.7** At være lydhøre, inkluderende, deltagerbaserede og repræsentative, beslutningsprocesser på alle niveauer
- **17.17** Der skal tilskyndes og fremmes effektive offentlige partnerskaber, offentligt- private partnerskaber og civilsamfundspartnerskaber, som bygger på erfaringer og ressourcestrategier fra partnerskaber.

4.1 VISION OG BÆRENDE PRINCIPPER

Visionen er det overordnede mål, som forvaltningsarbejdet samles om at opfylde.

Vision:

Stevns Klint er et velbevaret verdensarvsområde, som forvaltes og udvikles på et bæredygtigt grundlag i respekt for både de naturskabte og kulturelle værdier til glæde for nuværende og kommende generationer.

Principper for arbejdet:

- **Gennem bæredygtighed:** Med fokus på naturens bæredygtighed såvel som den sociokulturelle og økonomiske bæredygtighed til glæde for nuværende og kommende generationer og den særlige UNESCO-vinkel om fred og dialog jf. [Policy Document for the Integration of a Sustainable Development Perspective into the Processes of the World Heritage Convention](#). Det er ud fra denne definition, at vi arbejder med bæredygtighed.
- **Ved medejerskab:** Gennem et lokalt, regionalt, nationalt og internationalt medejerskab til Stevns Klint som UNESCO verdensarv.
- **Som generator for udviklingen af Stevns:** Gennem positiv social, økonomisk, miljø- og erhvervsmæssig udvikling, bosætning og generel branding af kommunen for kommunen og dens borgere.

4.2 INDSATSOMRÅDER

Indsatsområderne tager udgangspunkt i UNESCO's strategiske mål for verdensarven "The 5 C's: Conservation, Capacity-building, Communities, Communications and Credibility". På baggrund af disse har vi prioriteret fire indsatsområder, som alle gælder både for det udpegede område, buffer-zonen og den større kontekst.

De fire indsatsområder er:

- verdensarvens tilstand og værdier
- samarbejde og medejerskab
- bæredygtig udvikling
- kendskab til verdensarven.

Verdensarvens tilstand og værdier

4.2.1 Verdensarvens tilstand og værdier

Arbejdet med at bevare og beskytte er centralt i verdensarvskonventionen. Verdensarvens fysiske udtryk er lagene i klinten inkl. fossiler og fiskeler. Den stærkeste beskyttelse ligger i den naturlige erosion, som skabes af havets bølger. Klintens tilstand er generelt god. Indsatsområdet omfatter også de tilknyttede værdier i form af naturen, kulturhistorien og det levede liv langs klinten.

Målsætning:

At klintens kerne- og associerede værdier er velbevarede og styrkede – og at vi dokumenterer det.

Indsatser:

- Vi skal forholde os til fremtidige klimaforandrings konsekvenser for verdensarven, herunder anlæg som tilpasning til havniveaustigninger og omstilling til vedvarende energi.
- Vi skal lave målrettet kommunikation af retningslinjer for indsamling og adfærd, tilpasset brugersituationer og baseret på viden om motivation for adfærdregulering. Oplysning og adfærdregulerende tiltag, der skal imødekomme uautoriseret fossilindsamling såvel som anden uhensigtsmæssig adfærd, f.eks. digitale og fysiske oplysningskampagner, der oplyser om "god stil på klinten".
- Stevns Kommune skal sikre naturpleje jf. de til enhver tid gældende retningslinjer.
- Vi skal sprede besøgende og aktiviteter nær klinten både geografisk og sæsonmæssigt for at fordele besøgstrykket. Det skal vi bl.a. gøre ved at følge udviklingsplanen, gennem et opdateret rute- og oplevelsesdesign (jf. projektet Stevns Klint som Løftestang), styrket samarbejde om aktiviteter, produktudvikling og markedsføring med fokus på hele Stevns hele året (jf. turismestrategien, projektet Stevns Klint som Løftestang og arbejdet med Stevns Klint Partnere).
- Vi skal indgå i relevant arbejde omkring udvikling af bæredygtig turisme i hele kommunen, herunder fornyelse af Stevns Kommunes strategi for turisme.
- Vi skal udvikle næste niveau for monitoring af klintens tilstand og arbejdet med verdensarv, herunder at styrke anvendelsen af de indsamlede data som styringsredskab.

Samarbejde og medejerskab

4.2.2 Samarbejde og medejerskab

Allerede i forrige forvaltningsperiode var der et stærkt samarbejde og medejerskab. Hertil blev organisationen omkring Stevns Klint styrket markant med etableringen af ny rådgivningsstruktur og Verdensarvskontoret som del af Stevns Klint Experience. Det fungerer godt i dag, men man skal naturligvis hele tiden have fokus på at sikre, at organisation og samarbejde fungerer optimalt.

Målsætning:

At forstærke organisering, samarbejde og medejerskab mellem involverede og berørte interessenter omkring verdensarven med særligt fokus på det lokale samarbejde.

Indsatser:

- Vi skal løbende evaluere på den gældende ansvars- og opgavefordeling, så vi hele tiden sikrer, at alle opgaver løses, at ansvaret er placeret og at dialogen opleves som smidig og effektiv.
- Vi skal løbende evaluere og udvikle den nye rådgivningsstruktur, så den virker efter hensigten og så relevante interessenter er repræsenteret i relevante fora, herunder etablering af en referencegruppe for lodsejere langs klinten med deltagelse af Stevns Kommune.
- Vi skal styrke den lokale inddragelse, så flere involveres og ejerskabet blandt borgerne bliver sikret. Der skal være flere tiltag og åbne arrangementer, som skaber dialog og inddragelse både for tilflyttere og for veletablerede stevnsboere. De skal sikre, at vi også har fora med dialog omkring de udfordringer, der opstår omkring fredning, oplevelser af overturisme m.m.
- Vi skal videreudvikle partnerprogrammet bl.a. gennem fokus på lokale foreningers kerneaktiviteter (jf. projektet Verdensarv som Løftestang).
- Vi skal støtte og udvikle samarbejder om tiltag, der kan engagere børn og unge på Stevns.
- Vi skal fastholde og styrke fokus på, at Stevns Klint som verdensarv skaber værdi for hele kommunen. Både i kraft af de gæster, der kommer, men også i forhold til at styrke kulturelle tilbud, øget bosætning, erhvervsudvikling og generel branding. Det skal bl.a. ske gennem den løbende kommunikation og som del af alle aktiviteter.
- Vi skal indgå aktivt i nationalt og internationalt samarbejde om verdensarv, bl.a. gennem Rigsfællesskabets Verdensarvsforening og Nordic World Heritage Association.

Bæredygtig udvikling

4.2.3 Bæredygtig udvikling

Stevns Klint er en naturbaseret attraktion med besøgs-vækst. Siden optagelsen på verdensarvslisten har klinten haft stærkt øget besøgstal, hvilket er blevet forstærket af tendenser omkring vandring og naturoplevelser.

Det påvirker både turistøkonomien og bosætningen i kommunen positivt. Men det medfører også periodevis spidsbelastninger med trafikale og parkeringsmæssige udfordringer. Det er heller ikke alle besøgende på Stevns Klint, som tager hensyn og følger retningslinjer for affald, cykling, camping og anden overnatning, lystfiskeri, droneflyvning, fossilindsamling m.m.

Målsætning:

At opnå en udvikling, der skaber balance mellem miljø, lokalsamfund og lokaløkonomi og styrker samarbejdet med FN's Verdensmål.

Indsatser:

- Vi skal understøtte udvikling af helårsturismen gennem aktiviteter, der både tager noget af presset af klinten, og som har positiv effekt for det lokale erhvervsliv og for driften af Stevns Klint Experience.
- Vi skal styrke bæredygtigheden for virksomheder, foreninger og organisationer gennem Stevns Klint Partnere med afsæt i FN's Verdensmål.
- Vi skal skabe et mere bæredygtigt rute-, oplevelses- og adfærdsdesign på Stevns Klint, herunder oplyse og 'nudge' besøgende til at gebærde sig hensigtsmæssigt og reglementeret på og omkring klinten.
- Vi skal afdække de reelle trafikale og parkeringsmæssige udfordringer på spidsbelastningsdage og evaluere og fremvise handlingsmuligheder til at imødekomme eventuelle udfordringer.
- Vi skal mobilisere flere lokale kræfter i form af nye og eksisterende borgere og sommerhusejere gennem arrangementer og tiltag, der sætter fokus på, hvordan man skaber regenerativ turisme – et begreb, der dækker over turismerelaterede aktiviteter, som har positiv effekt på den besøgte destination. Et eksempel på et simpelt tiltag kunne være at tilbyde konkrete fordele, hvis besøgende indsamler skrald som del af deres besøg.
- Vi skal videreudvikle det eksisterende partnerprogram og udnytte de sociale, kulturelle, erhvervs-, iværksætter- og forretningsmæssige potentialer i verdensarven.

4 Kendskab til verdensarven

4.2.4 Kendskab til verdensarven

Øget kendskab til verdensarven og til Stevns Klint er en vigtig faktor i at løfte det lokale engagement, brande Stevns til gavn for turisme og tilflytning og til at styrke viden og dermed den lokale kapacitet til at være del af forvaltningen. Det handler om at formidle og kommunikere viden, værdier og forskning i klinten.

Målsætning:

At udbrede kendskabet til verdensarven.

Indsatser:

- Vi skal kommunikere om klinten og området til borgere og besøgende. Det vil både omfatte fysisk kommunikation gennem skiltning og annoncering, digital kommunikation og fortællinger, som formidles i landskabet samt tiltag, der binder den indendørs formidling på Stevns Klint Experience og den udendørs formidling på selve klinten sammen.
- Vi skal understøtte ansøgninger til flere midler til forskning i klinten, som kan bidrage til mere og ny viden. Det gælder både geologisk forskning, men også andre relevante forskningsområder.
- Vi skal understøtte tiltag, der kan binde forskning, uddannelse og oplevelser bedre sammen f.eks. borgerinddragende vidensprojekter, også kaldet "citizen science", hvor f.eks. amatørgeologer og lokale med stort kendskab til Stevns natur- og kulturhistorie samt til lokal folkløse m.v. bidrager til fagkundskaben til gavn for forskning, formidling, kommunikation og branding.
- Vi skal sikre bedre kommunikation af ny viden, aktiviteter og arrangementer til lokale, sommerhusejere og turister. Flere skal vide, hvad der foregår og det skal være nemt at tilegne sig nye viden.
- Vi skal øge antallet af arrangementer og dialogaktiviteter om verdensarven for borgere og sommerhusejere.
- Vi skal styrke branding af Stevns til gavn for helårsturisme og tilflytning, herunder øge kendskabet til Stevns Klints unikke kvaliteter.

For at understøtte arbejdet med indsatsområderne udarbejdes årlige handlingsplaner i selvstændigt dokument.

5. EVALUERING OG MONITERING

Det udpegede område på Stevns Klint bliver monitoreret årligt efter krav fra UNESCO, så vi sikrer, at verdensarvsområdets universelle værdi, bevaring og integritet ikke bliver forringet. Målet for monitoreringen er også at hjælpe de ansvarlige parter med at vurdere, om forvaltningen af Stevns Klint er effektiv og velfungerende.

Den årlige monitorering giver derfor et vigtigt indblik i området tilstand, som løbende bliver evalueret og anvendt i fremtidig forvaltning af verdensarven og er med til at sikre Stevns Klints værdier.

Monitoreringen bliver udført efter samme basisparametre fra år til år, som er med til at sikre et præcist og pålideligt vidensgrundlag. Monitoreringen omfatter:

- Tilbagerykning og erosion
- Udsigtspunkter
- Hærværk og indsamling af geologisk materiale
- Slitage på besøgssteder
- Flora og fauna
- Ny forskning
- Formidling og skiltning
- Besøgstilfredshed
- Rammer for bæredygtig turisme
- Lokal forankring i Stevns Kommune
- Lokal forankring hos klintens lodsejere
- Affald i naturen
- Besøgstal
- Trafik og parkering
- Hændelser

6. KILDER OG OVERBLIK OVER DIALOGPROCESSEN

Forvaltningsplanen er udviklet med afsæt i en lang række eksisterende kilder og en omfattende dialogproces, hvor mange har givet deres bidrag. Følgende kilder er anvendt i arbejdet med at udvikle forvaltningsplanen.

Specifikt for Stevns Klint/Stevns Kommune

- Stevns Klints ansøgning om verdensarv (Nomination file): <https://whc.unesco.org/uploads/nominations/1416.pdf>
- Udviklingsplan Destination Stevns Klint
- Udviklingsprojekt "Verdensarven som løftestang"
- Forvaltningsplan Stevns Klint 2017-2020
- Planstrategi Stevns Kommune 2020
- Plejeplan Stevns Klint, Stevns Kommune 2022
- Samarbejdsaftale mellem Stevns Kommune og Stevns Besøgscenter ApS 2021
- Administrationsgrundlag for Stevns Klint Verdensarv, Stevns Kommune 2018
- Uddybende redegørelse om de lovgivningsmæssige forhold se til eksempel forvaltningsplanen 2011, s. 33 på: https://stevns.dk/sites/default/files/om_kommunen/planer_politikker/forvaltningsplan_dk.pdf

Generelt for verdensarv

- Verdensarvskonventionen: <https://whc.unesco.org/archive/convention-en.pdf>

- Verdensarvskonventionens operationelle retningslinjer (Operational guidelines for implementation of the World Heritage Convention): <https://whc.unesco.org/archive/opguide12-en.pdf>
- Analytisk ramme for periodisk afrapportering (Analytical framework for periodic reporting): <https://whc.unesco.org/document/195577>
- Nøglebegreber i periodisk afrapportering (List of key terms – periodic reporting questionnaire): <https://whc.unesco.org/document/169813>
- ICOMOS International Charter for Cultural Heritage Tourism (2022): styrkelse af kulturarvsbeskyttelse og samfundsresiliens gennem ansvarlig og bæredygtig
- turismeforvaltning: https://www.icomos.org/images/DOCUMENTS/Secretariat/2023/CSI/eng-danish. ICHT_Charter.pdf
- Guidance and toolkit for Impact Assessment in a World Heritage Context: <https://whc.unesco.org/en/guidance-toolkit-impact-assessments/>
- The 5 C's: <https://whc.unesco.org/en/decisions/1217/> & <https://whc.unesco.org/en/decisions/5197/>
- Policy Document for the Integration of a Sustainable Development Perspective into the Processes of the World Heritage Convention: <https://whc.unesco.org/document/139146>

OVERBLIK OVER INDDRAGELSESPROCESSENS AKTIVITETER

Sent 2022

Kick-off med Verdenarvsrådet	Møde med Turisme-gruppen	Møde med geologisk reference-gruppe	Møde med lokal reference-gruppe	Åbent borgermøde	Møde med Verdenarvsrådet
------------------------------	--------------------------	-------------------------------------	---------------------------------	------------------	--------------------------

Marts 2023

Løbende møder og dialog med Verdensarvskontoret og den kommunale forvaltning samt præsentation i politiske udvalg

